

“Korkuyu Beklerken”
Çıkılan Yolculuk: Eve/Kendine Dönüş

Arş. Gör. İbrahim TÜZER*

Özet: İnsanlar yaşamış oldukları hayatın sıradanlıklarını ve bunun karşısında mecbur bırakılmışlığını birden bire fark edemezler. Jung’un “yeniden doğuş” olarak tarif ettiği bu duruma kişi, hayatında yaşayacağı köklü bir sarsıntı/değişim ile ulaşır. Bu sarsıntı/değişim, kimi zaman, hayatın anlamsızlığı, kimi zaman ölüm korkusu kimi zaman da “korku” ve “umutsuzlukla” beraber gelmektedir.

Oğuz ATAY’ın “Korkuyu Beklerken” isimli kitabına adı veren hikâyede, yukarıda kısaca ifade edilmeye çalışılan “sarsıntı/değişim” söz konusudur. Kahramanımız “ölüm”den duymuş olduğu “korku” sayesinde kendi “ev”ini/evrenini keşfeder ve Ortega Gasset’in ifadesiyle ruhunun dış alanlarından merkeze doğru bir yolculuğa çıkar. Bu yolculuk sırasında farkına varılan ilk şey yaşanan “ev”dir. Fakat bir müddet sonra kahraman bu evdeki “çatlağı” fark eder ve bu sefer de “ev”inin/“evren”in yıkılmasından, “cam testisinin çatlamasından” korkmaya başlar. Kahramanımız Kierkegaard’ın belirttiği gibi, “hiçbir şey korkusu”nu “bir şeyden duyulan korku” haline dönüştürmeye çalışır.

Söz konusu metin, insanın karanlıkta kalan yanlarını aydınlığa kavuşturarak kendine doğru yürümesini örneklendirebileceğimiz metaforik anlam değerleriyle yüklüdür. Makalede bu anlam değerleri çözümlenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Oğuz Atay, Metin İncelemesi, Metafor, Varoluşsal Kimlik, Kendilik Bilinci, Mekânın Poetikası*

---

* Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi / KIRIKKALE
ibrahimtuzer@yahoo.com

*“inmem gerek göz bebeklerimin altına
beynimin ortasına büzülmeliyim
genşeyip kımıldayabilirim oradan sonra”
Jazz / İsmet ÖZEL*

“korku”yla çıkılan yol/giriş

“Korkma” ya da “korku hali”ni yaşama, sevinme, üzülme, heyecanlanma ve ümit etme gibi duygularla birlikte insan hayatının hemen her anında ortaya çıkabilecek bir durumdur. İnsanoğlu, nefes alıp verdiği müddetçe hep bir şeylerden korkar. Tanıdık, bildik olmayan ve insanların geri plan kültüründe anlam değeri olarak herhangi bir karşılık bulamayan kavramlar/değerler hep kuşkuyla karşılanır. Ölüm korkusu, Tanrı korkusu, yalnızlık korkusu, sonluluk korkusu, başaramama korkusu, yükseklik korkusu gibi korkular ve kişiden kişiye farklılık gösteren başka birçok korku, insan hayatının şekillenmesinde çok önemli rol oynar.

Korkunun en zararlı olanı belki de, sebebi belli olmayan korkudur. Uzmanlar tarafından “anksiyete” olarak adlandırılan bu durumda kişi, korkudan çok “kaygı” durumunu yaşar. Çünkü “kaygı”, korkudan farklı olarak “hiçlik” düşüncesiyle beraber ortaya çıkar. Bu durumda kişi, neden korktuğunu bilmeyerek kendisini korktuğu “şey” karşısında tükenmiş ya da çaresiz kalmış olarak görür ve “hiç”i, “boşluk”tan başka bir anlamda kavrayamaz. Ciddi bir hastalığın da belirtisi olan bu durum, beraberinde “umutsuzluğu” getirmektedir. Søren Kierkegaard Türkçeye “Kaygı Kavramı” adıyla çevrilen kitabında, anksiyete yani sebebi belli olmayan korkuyla savaşılması gerektiği üzerinde durur. Bunun için *“hiçbir şeyden duyulan dehşet”*in *“bir şeyden duyulan korku”*ya dönüştürülmesi gerektiğini ifade eder (Kierkegaard 2003: 13).

Kişi, anksiyetesinin kaynağı olan hiçbir şey korkusunu eğer bir şeyden duyulan korkuya dönüştürülebilirse, kendisini korumaya yönelik bir çaba içerisine de girmiş demektir. Bunu başarabilen birey, kaygı durumunda karşı karşıya kaldığı “hiçlik”ten kurtularak, korkmuş olduğu şey karşısında bilinçlenir. “Korku”yu, ifadeye çalışıldığı gibi, bir “dönüşüm”e tâbi tutan insanın hayatı da, korku karşısında almış olduğu tavır dolayısıyla değişime uğrar. Bu değişim özellikle, “ölüm anksiyetesinin” ya da “sonluluk kaygısının”, sebebi belli olan bir korkuya dönüştürülüp üzerinde düşünölmeye başlandığında gerçekleşmektedir. Bu dönüşümü başarabilen kişi, hayatın anlamına dair bir takım soruları da sormaya başlar.

Korkmuş olduğu şeyin adını belirleyerek neden korktuğunu bilen insan, hiçliğin dehşetinden kendisini uzaklaştırarak dünyadaki varoluşunu da anlamlandırmaya çalışır. Bu anlamlandırma sayesinde o, hayatın ne olduğuna ilişkin “bilinçlenme anı”nı, diğeri bir ifadeyle *“farkındalık süreci”*ni yaşamaya başlar. Bu süreçte insan, Martin Heidegger’in iki farklı varoluş biçimi olarak tanımladığı; *“var olmayı unutma”* durumundan *“var olmayı düşünme”* (Hühnerfeld 2002: 62) durumuna geçer. Varolmayı unutma durumunda yaşayan kişi, madde dünyasında yaşayan ve hayatın sıradanlığı içerisinde kendini oyalayan kişidir. Bu insan için, korku, özellikle ölüm korkusu, bir tükenişin ifadesidir. Bu alanda olan, *“yaşamak”*la *“yaşayıp gitmek”* (İnam 199: 74) arasındaki ayırımında, hep ikinci tarafta durmak zorunda kalır.

Söz konusu ikinci süreçte yani “var olmayı düşünme” durumunda ise, esas olan varlığın “gidiş”i değil “oluş”udur. Bu sınırdaki hareket eden insan, eşyaya ve hadiselere sıradan hayat olayları gibi bakmaz. Kendi olanaklarını ve sınırlarını keşfederek ne olduğunun “bilincine” varır. Onun için “var olanlar” ve “varlıkta olanlar” hep birer “oluş”un devamıdır. Dolayısıyla bu varoluş tarzını benimseyen insan için korku, hayatın farkına varılarak yaşanmasında önemli bir çıkış yoludur. Heidegger’in ifadesiyle “Korku”, “var olmayı düşünme” durumunda olan insandaki “Hiç açığa çıkarır” (Soykan 1999: 49). Fakat burada beliren “hiç”, tükenişin ve çaresizliğin değil “Var Olma”nın bir ifadesidir. Hayatın anlamı karşısında, korku sayesinde bu şekilde bilinçlenen insan, gündelik kazanımların peşi sıra koşup tükenip gitmekten de kurtulmuş olur.

Böylelikle korku, insanın “oluş”dan habersiz bir şekilde körleşerek yaşayıp gittiği kuyusundan dışarı çıkmasına sebep olur. Bu noktadan sonra kişi, kendi zedelenmişliklerini ve karanlıkta kalan yanlarını aydınlatmak için bir “yolculuğa” çıkar. Carl Gustav Jung’un “yeniden doğuş” (Jung 2003: 53) olarak adlandırdığı bu dönüşümde, maddî anlamda bir büyümenin veya genişlemenin varlığı söz konusu değildir. Kendine yürüdüğü bu yolculukta insan, içsel bir derinliğe sahip olur. Kişi bu durumda asıl zenginliğini elde etmiş, ruhunu nesnesinin büyüklüğünü taşıyabilecek oranda genişletmiştir.

Oğuz ATAY’ın hikayelerini bir araya getirdiği “Korkuyu Beklerken” (İletişim Yayınları, 14. Baskı, İstanbul, 2002, s.35-99) isimli kitabına adı veren hikayede, yukarıda kısaca ifadeye çalışılan, dönüşüm/yeniden doğuş söz konusudur. Hikâyede, yaşadıklarını birinci tekil şahıstan anlatan kahramanının adı yoktur. Bu kahramanın yaşadığı olayların mekânı ve zamanı hususunda da herhangi bir bilgi verilmez. Kahramanımız, şehrin merkezinden çok uzakta yalnızca üç beş evin olduğu bir sokakta yaşamaktadır. Bir akşam evine döndüğünde, üstünde kimden ve nereden geldiği yazılı olmayan bir zarfın bırakıldığını fark eder. İlk başta bu zarfı açıp açmamakta çok tereddüt eder ve uzun süren bir korkuyla zarfı açar. İçinde bilinmeyen bir dille yazılmış çok kısa bir not vardır. Ertesi gün aklına üniversitede ölü dillerle uğraşan bir öğretim üyesi arkadaşının olduğu gelir ve mektubu ona götürerek tercüme ettirir. Mektubun çevirisi şöyledir: “Mektubu aldığımız andan itibaren evinizden hiç çıkmamanızı size kesinlikle bildiririz. Dikkat! ya da sizi uyarıyoruz. İmza Ubor Metenga / Üstün-Yol ya da Değerli Tarikat” (s. 47). Kahramanımız, mektubun anlamını öğrendikten sonra korkar ve paniğe kapılır. Evden çıkıp çıkmamak konusunda büyük gerilim yaşar ve sonunda evden çıkmamaya karar verir.

ev’imiz evren’imizdir

İnsanlar, yaşadıkları “ev”den dünyaya bakar ve etraflarında olup biten her şeye bu “mekan”daki donanımları nispetinde anlam vermeye çalışırlar. Gaston Bachelard’ın dediği gibi ev, insan yaşamında kazanılmış şeylerin korunmasını sağlayarak bunların sürekli olmasını kılar ve insanı gökten inen fırtınalara karşı olduğu gibi, hayatında yaşadığı fırtınalara karşı da ayakta tutar. (Bachelard 1996: 35) Adsız kahramanımız da, tehdit dolu bir mektubun vermiş olduğu korkuyla; “korkularımı gizlemeye geldim (s. 40)” dediği evini, kendisiyle beraber keşfetmeye başlar ve “ölümü ya da onları hareket halinde beklemeye (s. 56)” karar verir. Böylelikle ne işe yaradığını bilmediği zavallı yaşantısını düşünüp bir takım kararlar alır ve var olmayı unutmaya durumundan var olmayı düşünme durumuna geçer. Bunun ifadesi olarak:

“Kendime yararlı bir iş yapmalıydım. Başlayıp da yarım bıraktığım bir sürü teşebbüs evin her tarafına dağılmıştı. (Sanki kafamda onlarla birlikte çekmecelere, dolaplara, sandık odasının eşyaları arasına dağılmıştı. Kafamı toplayamıyordum bu yüzden.) Her şeyi düzene koymaya, hayır daha önce ayıklamaya, hayır en önce nerede ne varsa bulup çıkarmaya, hayır hayır hepsinden önce evi dolaşıp, hafızamı yoklayıp nerede ne olduğunun tam listesini çıkarmaya karar verdim” (s. 57)

diyerek ihmal ettiği kendisinin ve her şeyi ertelemişliğinin farkına varmaya başlar. Varoluşuna ilişkin sorumluluklarını sorgulamaya başlayan kahramanımız, hayatına ansızın giren korkuyu, bir sığınak olarak kullandığı “ev”in içerisinde *yeniden doğuş/kendine yürüyüş* için gerekli olan dönüşüme çevirmeyi başarmıştır. Artık o, korkmaya başladığı andaki insan değildir. Yaşamın ve çalışmanın temel amacının kişinin başlangıçtaki olmadığı insan olması gerektiğinin (Foucault 2003:12) farkına varır ve *“Yahu ben kendimi çok ihmal etmişim, her şeyi bir sonraki güne bırakmışım (s. 60)”* diyerek *“İyi ki şu mektubu almıştım. Sanki, kime yazıldığı belli olmayan bu mektubu almadan önce yaşamamıştım (s. 61)”* diye düşünmeye başlar.

Mektubun gelişi ve uyandırdığı tehdit duygusuyla kendine yönelen kahramanımız, yarım kalmışlığını bir an evvel tamamlamaya çalışır. Mektupla yabancı dil dersleri almaya başlar ve mektup üniversitesine kaydolarak kısa zaman içerisinde burayı pekiyi dereceyle bitirir; kendisine postayla bir diploma gönderirler. *Gecekonduşuna küçük bir elma fidanı diken bir hamal kadar bile (s.65)* olamadığını düşünerek, “ev”in penceresinden baktığı *tabiata biraz daha dikkat etmeye karar verir. Bu sefer sarı yapraklar kaybolmadan onları uzun uzun (s. 75)* seyreder fakat, seyrederken de düşünmeyi ihmal etmez. Bu “düşünme” meselesi, kahramanımızın ufkunu iyice açmıştır. O bir yandan öz eleştirisini yaparken, bir yandan da şimdiye dek kendisine zorla kabul ettirilen/dayatılan değerlerin bilincine varır ve tam bir *öz farkındalık* halini yaşamaya başlar:

“(…) mesele bir şeyleri sıcak bir çorbanın kokusunu duyar gibi duyabilmektir. Bense bunu hiç becerememişim. Ne tabiatı, ne insanları, ne de olup bitenleri hiç sevmemişim; kendimi bile, kendi yaptıklarımı bile. (...) Ben bir şeyin taklidiydim; fakat, aslımı bile doğru dürüst öğrenememişim. Belki de bana ne olduğunu sonuna kadar okumamıştım. Yarabbin ne korkunç! Belki de birilerinden duymuştum, onlar da başka birilerinden duymuştu, başka birileri de... ülkeme ve insanlarına kızmağa başladım: Kimsenin doğru dürüst okuduğu yoktu. Doğru dürüst hissetmesini bile beceremiyorlardı. Bu yüzden insan, duyduğu şeyleri söyleyen insanların kültürüne güvenemiyordu. Belki bu zavallılığın, bu yarım yamalaklılığın, bu gülünç durumun bile bir aslı, gerçek bir biçimi vardı. Düşünme! dedim kendi kendime, düşünme. Düşünmeyi bile bilmiyorsun. (s. 62)”

Daryush Shayegan, geleneksel toplumlarda ortaya çıkan kültürel şizofreniyi incelediği “Yaralı Bilinç” adlı kitabında, insanın doğal karakterini değiştirerek onu, tutkuları ve tatmin edilmemiş arzularıyla yaşayan yabancılaşmış bir varlık haline getiren toplumun bizzat kendisi olduğunu söyler (Shayegan 2002: 43). Oğuz Atay, ortaya koymuş olduğu eserlerinin hemen hemen tamamında söz konusu olan “yabancılaşma” meselesi üzerinde ısrarla durur. Fakat bu yabancılaşma, yaygın kanaatin tam tersine, insanın “kendi”siyle tutunamaması

sonucunda ortaya çıkan bir durum değildir. Kendisiyle barışık, eksikliklerini, açmazlarını ve zedelenmişliğini çok iyi anlamış, içtenlikle özeleştiri yapabilen insanların (Yalçın 2003: 493) toplumsallaşma süreci karşısında almış olduğu tavidir bu durum. “Korkuyu Beklerken”ın kahramanı da “*ruhunun oturma yeri*” olarak kullandığı evde kendine yürüdüktan sonra aynı “ayıklık hali”ni yaşamaya başlar. Fakat ne yapsa toplumun kendisine dayattığı bayağılıktan ve yarım kalmışlıktan kurtulamayacağını görerek “*dünyaya kendinden bir şey verememenin (s.64)*” ıstırapıyla şunları söyler:

Gösterişten ibarettim. (...) Kendime kötü birini örnek almıştım herhalde; sürekli olarak onun hayatını yaşamak, hayattan bir sonuç çıkarmak istedim. (...) Ne olurdu benim de kelimelerim olsaydı; bana ait bir cümle, bir düşünce olsaydı. (s.67)

Kahramanımız artık etrafına, yani tüm bu *farkındalık sürecini* yaşadığı evine/evrenine başka bir gözle bakmaktadır. Evet, içinde yaşadığı ev onun evreni haline gelmiş, *dünyaya atılmışlıktan* bu ev sayesinde kurtularak ait olduğu bütüne doğru yolculuğa bu evde çıkmıştır. Fakat birden bire bu yolculukta beklenmedik bir gelişme olur: Kahramanımız evinin/evreninin duvarında “*temelden yukarı doğru giden bir çatlak (s.76)*” keşfeder.

ev’deki çatlak yada yıkılan evren

Kahramanımızın evinin hemen yanında büyük bir inşaat başlamıştır. Eski bina yıkılarak yerine yenisi yapılacaktır. Kısa zaman içinde “yıkım” işi biter ve temel için büyük bir “çukur” kazılır. Bir müddet sonra inşaat, ruhsat alınmadığı için durur ve kazılan bu “çukur” öylece bırakılır. Kahramanımız bu çukuru “*çekilmiş bir azı dışının geride bıraktığı oyukta (s.70)*” benzetir ve ona bakarak “*Acaba, azıdışimde olduğu gibi, etin yaptığı gibi, toprak da bu çukurun üstüne kapanır mıydı zamanla? (s.71)*” diye düşünür. Kahramanımızın bu düşüncesi aynı zamanda onun “kaygı”sıdır. Çünkü, artık ev’inin yani evren’inin yanında kocaman bir “çukur/oyuk” vardır. *Kazıcılar*, hiçbir önlem almadan burayı öylece bırakıp gitmişlerdir.

Yazar tarafından ustaca kurgulanan hikaye, metaforik anlamda okumaya da çok açıktır. Örneğin, *çukur/oyuk metaforu*, dış dünyanın insanlar üzerinde kurduğu baskı alanlarına, onların iç dünyalarında *kazdığı* kuyulara ve körleşme noktalarına gönderme yapar. Her şeyin aslıyla değil de gölgesiyle tanımlandığı modern dünyada Baudrillard’ın dediği gibi artık “*anlam zedelenmesi*” (Baudrillard 2003: 17) kaçınılmaz olmuştur. Bu “çukur”, kenarında bulunan *topraktan/insandan* her geçen gün biraz daha “değer” kopararak onu kimliksizleştirmektedir.

Hayatındaki “oyuk”lara aldırmadan yaşadığı mekanı/evi, “kendi”ne yönelerek ruhunun merkezi haline getiren kahramanımız, evinin temelindeki çatlağı fark edince bütün bütün telaşlanır ve: “*Dehşete kapıldım: “Ev üstüme yıkılacaktı. Kazıyı yarım bırakmışlardı. Toprağa destek yapmamışlardı. (s.76)*” diyerek, evinin yani evreninin yıkılıp gitmesinden şiddetle “kaygı” duymaya başlar. Bu çatlağın ilerleyip ilerlemediğini kontrol etmek için çok orijinal bir çözüm bulur: Çatlağın her iki tarafına cam yerleştirir ve bekler:

“Ertesi sabah şafakla birlikte uyandım. Hay Allah cam, çatlamıştı; hem de bir gecede. Kollarımı kavuşturarak sancısı tutmuş hastalar gibi dolaşmağa başladım çatlağın çevresinde. Bir yere, birisine haber vermeliydim. (s. 77)”

Evinin üzerine yıkılarak, evrenini kaybedip savunmasız/korunmasız kalacağı hissine kapılan kahramanımız, bir müddet ne yapacağını bilemez. Hayatı, kim ve ne olduğunu bilmediği biri veya birileri tarafından tehdit edildiği için evini terk edemez. Ruhunun dış alanlarından, yani gündelik yaşamın insani kendinden uzaklaştırdığı alanlardan, kendi merkezine yönelerek evren’i haline getirdiği bu ev ise her an yıkılma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu durumda kendisini umutsuz ve çaresiz olarak görür ve “korku”sunun “kaygı” haline gelmesini engelleyemez. *“Ne ıstırap çekmeyi ne de gerçekten korkuyu öğrenebildim(s. 79)”* diyerek yavaş yavaş en baştaki hali yaşamaya başlar. Kendisini içkiye vererek tüm olanları unutmak ister. Artık kendini savunacak gücü bulamayarak başkalarından yardım almaya karar verir ve eve bir doktor çağırır fakat bunun da bir faydasını göremez. “Dehşet/kaygı” anında verdiği bir kararla *“Evde yapacak hiçbir işim kalmamıştı (s.90)”* diyerek evini yakmaya karar verir. Bunun için mutfaktan topladığı gazeteleri salonun ortasına sererek üzerlerine gaz yağı dökmeye başlar. Bir yandan da gözüne “çukur/oyuk”un içinde, yani “evren”inin dışında olup bitenler, “gazete haberleri”, takılmaktadır:

“işte gizli mezhep, gaz ve gazete. Gazetelerdeki gaz, gizli mezhebi bir kibritle tutuşturacak. Gazeteler gizli mezheple tutuşacak, bütün gazeteler gizli mezhebin ateşiyle yanacak. (...) Bütün haberler, sayınların fotoğrafları, gazetemize özel demeç verenler, okuyucu mektupları, çok zengin oldukları için dört sütunda beş kere ölen merhumlar, sınırı geçerek ilerleyen askerler, güzellik kraliçelerinin uzun bacakları, devrilen kamyonlar, kaçarken yakalandılar, bir esrar şebekesi yakalandılar, bir gizli mezhebin mensupları... Anlamadım! Bir gizli mezhebin mensupları ayin yaparken yakalandı. (s.91)”

Bu son haberi okuyunca birden irkilir. Soruşturma sırasında kendilerine “Ubor Metenga / Gizli Tarikat” adını taktıkları anlaşılan on dört kişi yakalanmıştır. Gazetede haberin devamı bir sonraki sayfadadır fakat kahramanımız o sayfayı bir türlü bulamaz. Gazeteleri okumadan attığı için haberin devamının yer aldığı sayfa kaybolmuştur. Evet, kendisine korku salan mektubu gönderenler artık yakalanmıştır. Evi yakmaktan vazgeçer. Hayatındaki ölüm tehdidi ortadan kalktığı için kendisini sokağa atar ve saatlerce yürür.

ev’den/evren’den çıkış: hayal kırıklığı/sonuç

Kahramanımız dünyayı ve insanları bıraktığı gibi bulamaz. Daha doğrusu bırakılanlar, *dünyaya bırakılmışlı(ğ)ı* yaşayanlar aynı yerdedir fakat kendisi çıktığı *yolculukta* bir hayli *yol* aldığı için onlarla bir türlü anlaşamaz. Evini/evrenini terk ettiği için pişman olur. *Mahzun ve bulanık düşüncelere* dalar ve:

“Çıkmayacaktık şu evden, dedim. O haberi hiç görmemiş gibi yapacaktık. İşte bu ülkedeki korkunç olayların, fırtınalı serüvenlerin kaderi: Her şey sonunda gevşiyor ve zavallı bir zabıta haberi olup çıkıyor. Nerde eski romantiklik? Dedim. Hiç çıkmamalıydın, hep evde

kalmalıydın. Programını da yapmıştın, düzenini de kurmuşsun. Otursaydın oturduğun yerde. Çalışmalarını sürdürseydin. Belki bir iki şey verirdin insanlarına; ülkeneye yararın dokunurdu. (s. 92)”

demeye başlar. Bu noktadan sonra kahramanımız, kendini iyice boşlukta hisseder. Nereye gideceğini bilemez bir şekilde sokaklarda dolaşır. Akrabalarını ve tanıdıklarını ziyaret eder fakat onların kısırlaşmış olan hayatlarını gördükçe kendi evini/evrenini daha çok özler. Oğuz Atay, ironik bir dille anlattığı insan ilişkilerini, diğer eserlerinde olduğu gibi, bu hikayede de “*mış gibi yapmak*” (Atay 1998: 28) olarak ele alır. Dolayısıyla “Korkuyu Beklerken”in kahramanı sahteleşen insanî ilişkilerinden çabucak sıkılır. “*Evde korkuyla beklerken ya da korkuyu beklerken geçen zamanın ne de olsa bir önemi vardı. (s.93)*” diye düşünür. Evinden daha fazla ayrı kalamaz ve bir gece “*eve kapanmalıydı insan bir daha hiç çıkmamalıydı, gerçekten çıkmamalıydı (s.93)*” diyerek dönmeye karar verir. Fakat artık çok geçtir. *Azı dişten geriye kalan boşluğu etin doldurması* gibi, “toprak” da oyuğu doldurmuş, ev/evren yıkılmıştır.

Kahramanımız artık tam anlamıyla boşluktadır. Kendini bulduğu, yeniden doğduğu evini/evrenini temelinden kaybederek, zeminsizlik anksiyetesiyle (Soygür 2003: 59) baş başa kalır. “*Kurduğu bütün düzen, gizli mezheple birlikte(s.95)*” yok olmuştur. “*Değerli eşyalarınızı alsaydınız*” diyen polise, “*hiçbir şeyin değeri yok artık (s.95)*” diye cevap verir. Tekrar, kaçtığı, ilişkilerini çok sade ve yapmacık bulduğu insanların arasına dönmek zorunda kalır. *Her şeye yeniden başlamak artık çok zor geldiği için evlenmeye karar verir.* Bunun için akrabaları seferber olurlar ve “*evlenme uykusuna yatmış bir iki genç kız (s.97)*” bu uykudan uyandırılır. Kahramanımız bunlardan bir tanesini beğenir ve “*yerleşik düzene*” geçmek için hazırlık yapar.

Kahramanımızın “ev/len”erek “yerleşik düzen”e geçmek istemesi, metaforik olarak anlamlandırıldığında, yıkılan “ev/evren” yerine, yeni bir “ev/lenme” çabasına işaret eder. Bu “ev/lenme”yle birlikte o, yitirdiği evrenine tekrar kavuşmayı ümit eder. Bunun için önce nişan yapılır. O, nişan törenindeki “kalabalı(ğ)”a bakarak “*bir sürü akrabam olacak (s.97)*” der. Sonra nişanlısıyla “*baş başa yemekler filan yer (s.97).*”

Oğuz Atay’ın evliliğe, bu tarz bir ironiyle yaklaşması alışılmadık bir tutum değildir. O, özellikle *küçük burjuvanın* evlilikle olan bağını, eşlerin birbirine hissettirmeden oynadıkları bir oyun olarak görür ve bilhassa “Tehlikeli Oyunlar” adlı romanında, kahramanları vasıtasıyla bu durumu kurgular. Atay bunu yaparken, Eric Berne’nin “*Hayat Denen Oyun*” isimli kitabındaki “*Evlilik Oyunları*” (Berne 1992: 103-122) adlı bölüme sık sık müracaat eder. Hikâyemizin kahramanı da tam bir evlilik oyunu oynandığının farkına varmakta gecikmez. “Görücü” usulüyle evleneceği kızla arasında bir şeylerin eksik olduğunu hissetmeye başlar. Bu eksikliğin farkına, nişanlısıyla yemek yediği yerlerde başka çiftleri görünce varır ve:

“Evet, onlar başkaydı. Belki onlar, düzgün bir yaşantının tabii bir sonucu olarak birbirlerini bulmuşlardı; belki sevgi diye bir şey vardı ortada. Birbirlerine bakışlarından, yolda yürüyüşlerinden, ayrılışlarından bunu seziyordum. Öfkeleniyordum. (s. 97)”

diyerek, başka insanları kıskanmaya başlar. “Onların da başına bir şey gelmeliydi; onların başına da ben, bir şey getirmeliydim. (s.97)” der ve mutlu gördüğü çiftleri takip ederek onlara kendisine gönderilen tehdit dolu mektuplardan göndermeye başlar. Kahramanımız, mektupla tehdit ettiği insanların, “korkuyla titreyerek (s.98)” kendisi gibi evlerine yani evrenlerine doğru bir yolculuğa çıkacaklarını zanneder. Fakat durum onun beklediği gibi olmaz. Mektubu alan insanlar bundan hiç etkilenmeyerek *gündelik işlerine* devam ederler. Onların, kendi kuytularından dışarıya çıkmaya, sıradanlıklarından kurtularak hayatı “otantik” tarzda yaşamaya hiç niyetleri yoktur. Dünyaya öylece asılı kalırlar.

Bu durum karşısında adsız kahramanımız elbette ki eksikliği yine kendisinde bulur. Toplumsallaşamamasının, sıradanlaşarak hayatın içinde yaşayıp gidememesinin faturasını kendine çıkarır. İnsanların “huzurunu”, onlara tehdit mektupları göndererek kaçırdığını daha fazla kimseden saklayamaz ve karakola giderek kendini ihbar eder. Şimdi sıra bu “suç”un cezasındadır...

Açıklama

Bu makale, 9-10 Aralık 2004 tarihinde Kırıkkale Üniversitesi tarafından düzenlenen “*Bir Metafor Olarak Yol/Yolculuk Sempozyumu*”nda sunulan tebliğden genişletilerek yazılmıştır.

Kaynaklar

- ATAY, Oğuz (1998), *Günlük*, İstanbul: İletişim Yay.
- BACHELARD, Gaston (1996), *Mekânın Poetikası*, (çev. A. Derman), İstanbul: Kesit Yay.
- BAUDRILLARD, Jean (2003), *Sessiz Yığınların Gölgesinde*, (çev. O. Adanır), Ankara: Doğu Batı Yay.
- BERNE, Eric (1992), *Hayat Denen Oyun*, (çev. S. Sargut), İstanbul: Yaprak Yay.
- FOUCAULT, Michel (2003), *Kendini Bilmek*, (çev. G. Ç. Güven), İstanbul: Om Yay.
- HÜHNERFELD, Paul (2002), *Heidegger Bir Filozof, Bir Alman*, (çev. D. Özlem), İstanbul: Paradigma Yay.
- İNAM, Ahmet (1999) “Kaygı Gülü Açarken”, *Doğu Batı*, S.6, Y.2, Şubat-Nisan, s.73-91.
- JUNG, Carl Gustav (2003), *Dört Arketip*, (çev. Z. A. Yılmaz), İstanbul: Metis Yay.
- KIERKEGAARD, Søren (2003), *Kaygı Kavramı*, (çev. T. Armaner), İstanbul: İş Bankası Yay.
- SHAYEGAN, Daryush (2002), *Yaralı Bilinç*, (çev. H. Bayrı), İstanbul: Metis Yay.
- SOYGÜR, Haldun (2003), “Biz Korkuyu Beklerken”, *Kitaplık*, S.66, Y.11, Kasım, s.57-60.
- SOYKAN, Ömer Naci (1999) “Varoluş Yolunun Ana Kavşağında: Korku ve Kaygı Kierkegaard ve Heidegger’de Bir Araştırma”, *Doğu Batı*, S.6, Y.2, Şubat-Nisan, s.35-53.
- YALÇIN, Alemdar (2003), *Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı 1946-2000*, Ankara: Akçağ Yay.